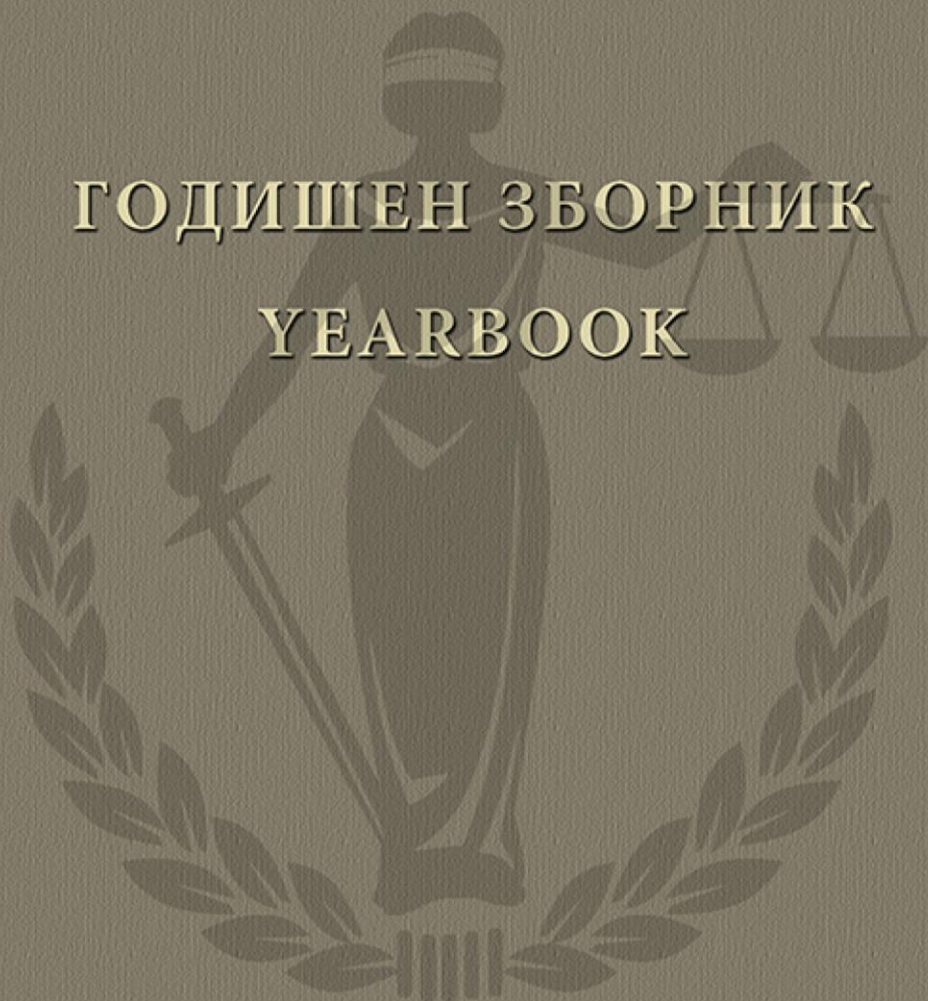

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-8713

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

ГОДИНА 4

VOLUME IV

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF LAW

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-8713

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP

FACULTY OF LAW

Годишен зборник 2013 Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Yearbook
2013 Faculty of Law, Goce Delcev University – Stip

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ

YEARBOOK

FACULTY OF LAW

За издавачот

Проф. д-р Јован Ананиев

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев

Проф. д-р Блажо Боев

Проф. д-р Лилјана Колева Гудева

Проф. д-р Јован Ананиев

Доц. д-р Љупчо Сотирски

М-р Ана Никодиновска Крстевска

Меѓународен програмски комитет

Проф. Д-р Јован Ананиев,

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Р. Македонија

Доц. Д-р Јадранка Денкова,

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Р. Македонија

Проф. Д-р Жан Пол Ленер,

Универзитет на Луксембург, Луксембург

Проф. Д-р Аленка Верболе,

Универзитет на Љубљана, Словенија

Проф. Татјана Петровна Суспичина,

Московска Правна Академија, Русија

Проф. Габриела Белова,

Југозападен Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија

Редакциски одбор

Проф. д-р Јован Ананиев

Доц. д-р

Љупчо

Сотирос

ки

Доц. д-р Борка Тушевска

М-р Ана Никодиновска Крстевска

Главен уредник

Проф. д-р Јован Ананиев

Одговорен уредник

Доц. д-р

Љупчо

Сотирос

ки

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска

(македонски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Ass. Prof. Ljupčo Sotiroski, Ph. D

Ass. Prof. Borka Tuševska, Ph. D Ana
Nikodinovska Krstevska, M.A.

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Правен факултет ул. „Крсте

2 Мисирков“ бб п. фах 201, 2000 Штип

Р. Македонија

Managing editor

Prof. Jovan Ananiev, Ph. D

Editor in chief

Ass. Prof. Ljupčo Sotiroski, Ph. D

Editorial board Prof. Saša Mitrev, Ph.D

Prof. Blazo Bоеv, Ph.D.

Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph.D.

Prof. Jovan Ananiev, Ph. D

Ass. Prof. Ljupčo Sotiroski, Ph. D

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)

Technical editor

Slave Dimitrov

Blagoj Mihov

Ana Nikodinovska Krstevska, M.A.

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Stip

Faculty of law

Krste Misirkov b.b.,

PO box 201, 2000 Štip,

R. of Macedonia

International Editorial board

Prof. Jovan Ananiev, Ph. D,

Goce Delcev University - Shtip

Prof. Jadranka Denkova, Ph. D,

Goce Delcev University - Shtip

Prof. Jean Paul Lehnars, Ph. D,

University of Luxembourg

Prof. Alenka Verbole, Ph. D,

University of Ljubljana

Prof. Tatjana Petrovna Suspicina,

Moscow State Law Academy

Prof. Gabriela Belova,

South West University “Neofit Rilski”

Editorial staff

Prof. Jovan Ananiev, Ph. D

СОДРЖИНА

1. **Амповска Марија и Илиоски Ристо**, наслов: *The process of civil law codification in Western Balkans*, област: Граѓанско право
2. **Ананиев Јован**, наслов: *Главни истражувачки наоди на дискриминацијата во огласите за вработување на Република Македонија*, област: Човекови права и слободи
3. **Апасиев Димитар**, наслов: *Римски воени судови*, област: Римско право
4. **Беловски Војо**, наслов: *Парична казна, отказни рокови и приговори против одлуките на работодавачот и застареност*, област: Трудово право
5. **Беловски Војо**, наслов: *Остварување и заштита на правата, обврските и одговорностите од работен однос*, област: Трудово право
6. **Галев Гале**, наслов: *Правдата и справедливоста како вредносни принципи на правото*, област: Граѓанско право
7. **Галева Јорданка**, *Културни разлики и политики на признавање (со осврт на македонското општество)*, област: Политички науки
8. **Гушева Снежана**, наслов: *Законодавна дејност на Парламентот – Генеза, ограничувања, предизвици –*, област: Уставно право
9. **Илиоски Ристо**, наслов: *Издвојување на предметите на домаќинството како наследно-правен институт*, област: Граѓанско право
10. **Јакимовска Светлана**, наслов: *Текстуална анализа на пресудите во Република Македонија и во Република Франција*, област: Правна лингвистика
11. **Карчова Маја**, наслов: *Кредитниот ризик во комерцијалното банкарство*, област: Банкарство
12. **Кошевалиска Олга и Иванова Елена**, наслов: *Зајакнување на акузаторните елементи перку новиот концепт на главната расправа во кривичната постапка на РМ*, област: Казнено право
13. **Мајшошев Андон и Денкова Јадранка**, наслов: *Измени на Уставот на Република Македонија*, област: Уставно право
14. **Мајшошев Андон**, наслов: *Професионални стандарди на новинарската етика*, област: Новинарство
15. **Никодиновска Крстевска Ана**, наслов: *Критики и лимити на „нормативна моќ на Европската унија“*, област: Меѓународни европска интеграција | *концептот на односи и теории за*
16. **Попоска Весна и Илиева Јана**, наслов: *Екстратериторијална апликбилност на универзални и регионални инструменти за човекови права во контекст на справувањето со современите закани од тероризмот*, област: Меѓународно јавно право
17. **Петрески Ѓорѓи и Јаќимоски Лазе** *Провизии при трансакции со платежни картички* област: Банкарство
18. **Попоска Жанета**, наслов: *Конвенцијата за правата на лицата со хендикет како анти-дискриминациски инструмент*, област: Човекови слободи и права
19. **Петковски Александар**, наслов: *Улогата на Комитетот за односи меѓу заедниците – целескоходност и перспективи*, област: Уставно право

20. **Петрески Ѓорѓи и Јакимоски Лазе**, наслов: *Провизии при трансакции со платежни картички*, област: Банкарство
21. **Пецов Орданчо**, наслов: *Мачење и други облици на нехумани постапувања*, област: Казнено право
22. **Стојановски Страшко и Љоровски Димитар**, наслов: *Раѓањето на Македонската нација: Етно-лингвистичките и територијалнополитички основи на Македонскиот идентитет*, област: Социологија на Македонското општество
23. **Тушевска Борка**, наслов: *Гарантните писма наспрема коносманите во транспортното право и практика*, област: Трговско право
24. **Шабани Фатон**, наслов: *Европско друштво*, област: Деловно право

Светлана Јакимовска

Текстуална анализа на пресудите во Република Македонија и во Република

Франција

svetlana.jakimovska@ugd.edu.mk

Апстракт

Овој труд има за цел да изврши анализа на текстуално рамниште на француските и на македонските првостепени пресуди, како акти од индивидуален карактер кои се одликуваат со специфична структура. Анализата треба да покаже на кој начин се организирани пресудите во целина, но и кои се стилските особености на текстовите наметнати, се разбира, од нивната практична функција. Конечно, ваквата анализа би требало да ја олесни работата на правниот преведувач, должен да ја запази структурата, да ги пренесе стилските особености, користејќи различни јазични средства, а и да ја одбегне текстуалната повеќезначност, која може да има несогледливи последици во практиката.

Клучни зборови: првостепени пресуди, текстуална анализа, превод, француски јазик, македонски јазик

Textual analysis of judgments in the Republic of Macedonia and in the French Republic

Abstract

The object of this paper is to analyze on a textual level Macedonian and French first instance judgments as individual acts having specific structure. The analysis should show how the judgments are organized as well as their stylistic characteristics due to their practical function in the real life. Finally, this analysis should make a lot easier the work of the legal translator obliged to respect the structure of the judgment, to transfer the stylistic characteristics using different linguistic means as well as to avoid textual ambiguity that can have far reaching consequences in practice.

Key words: first instance judgments, textual analysis, translation, French, Macedonian

Вовед

Основна задача на правото е да ги уредува односите меѓу поединците. Уредувањето на овие односи се врши преку текстови како што се законите, уредбите, пресудите итн. Иако сите овие текстови припаѓаат на доменот на правото, тие се разликуваат и во однос на формата и во однос на нивната содржина. Се разбира дека ваквите разлики наметнуваат и потреба преведувачот да примени различни јазични ресурси, како и различни постапки во процесот на преведување. Според Жемар (Gemar: 2008, p.308), правните текстови можат да се поделат во три категории:

1. акти од јавен интерес, како закони, други прописи, пресуди и процедурални акти;
2. акти од индивидуален карактер, како договори, административни или трговски формулари, тестаменти и јавни договори; и
3. текстови кои ја изложуваат правната доктрина.

Третата група текстови се по своите особености блиски до литературните, па во таа смисла и не постојат точно определени правила во однос на нивното структурирање. Од друга страна, начинот на организирање на структурата на законодавните текстови и на пресудите, на пример, е точно определен. Предмет на анализа на овој труд ќе биде структурата на пресудите, како на оние напишани на македонски, така и на оние напишани на француски јазик.

Структура на француските пресуди

Пресудите претставуваат одлуки на судската власт. Во Франција, во зависност од судската власт која ги издава, пресудите се делат на првостепени пресуди-*jugements*, второстепени пресуди - *arrêts* и конечно пресуди на управните судови кои се нарекуваат *décisions*. Се разбира дека постојат нијанси во однос на структурата на трите типа пресуди, но во ова поглавје ние ќе направиме текстуална анализа на структурата на првостепената пресуда, која ќе ни овозможи да добиеме некои општи одредници за начинот на составување на првостепените пресуди, но и на пресудите воопшто.

Судските пресуди се по својот карактер експликативни, а нивната внатрешна структура, мошне ригидна и стереотипна, се состои од два дела кои имаат различен карактер. Воведот е описен, дескриптивен, а целиот корпус е поделен на два дела. Во првиот се изнесуваат фактите (наративен дел), а во вториот дел се дава одговорот во кој судиите ги изнесуваат аргументите со кои се оправдува решението (аргументативен дел). Завршниот дел, пак, е регулативен.

Ако ваквата глобална слика ја дополниме со анализа на микротекстуален план ќе дојдеме до сознание кои се постапките што ги применуваат авторите на вакви текстови за да ја овозможат поврзаноста на параграфите како и општата кохерентност на текстот. Една од основните особености на пресудите на ова ниво е тенденцијата на составувачот да користи различни стратегии за да се одбегне каква било забуна на лицата на кои се однесува пресудата. Наместо лексичката замена судиите го претпочитаат повторувањето преку детерминанти или заменки, како и преку различни показни зборови како: *ci-après*, *susdit*, *ledit* итн.

Тенденцијата кон објективност и неличност се огледа во фактот што првото и второто лице - *je*, *tu*, му отстапуваат место на третото лице, *il*. Преку употребата на третото лице, судијата составувач не само што покажува дека е емотивно дистанциран, туку и користи форма на јазична учтивост со што се ублажува фактот дека тој ù дава за право само на една од спротивставените страни. И додека поради неличниот карактер на пресудата текстот делумно се приклонува кон планот на она што Бенвенист (Benveniste) го нарекува *историја*¹, текстот се приклонува и кон планот на дискурсот поради илокутивната функција (секоја пресуда освен непосредното, има и пошироко значење) и перлокутивната функција на пресудата (предизвикува одредени дејства) преку која повторно доаѓа до израз говорникот, како и поради користењето на различни глаголски времиња (со исклучок на *passé simple* и *antérieur*) и употребата на одредени модални форми.

Преку индиректниот говор се манифестира полифонијата карактеристична за пресудите. Од друга страна, во пресудите (особено второстепените) авторот се повикува и на други документи, а и самата структура на пресудите кои се состојат од теза, антитеза и синтеза јасно укажува на нивниот полифоничен карактер на планот на исказот.

Поради аргументативниот карактер на пресудите можеме да заклучиме дека тие опфаќаат непосредна целна публика, односно оние на кои таа пресуда се однесува. Но поради карактерот на судскиот систем во кој судиите го користат искуството на нивните колеги и при донесувањето на пресуди може да се заклучи дека целната публика неретко е доста голема и не ги опфаќа само непосредните протагонисти во спорот. Ова особено се однесува на пресудите на Европскиот суд на Европската Унија, според чии пресуди

---

¹ PREITE, Chiara (2007) http://farum.it/lectures/ezine_articles.php?art_id=14

треба да се постапува во сите наредни пресуди кои би имале каква било врска со дадената пресуда.

Ако се осврнеме подетално на структурата на првостепените пресуди во француското судство анализата на повеќе примероци на пресуди може да нè наведе на заклучокот дека постојат одредени стандарди во однос на тоа како се составува пресудата иако пресудите издадени од страна на различни судски инстанци не се апсолутно идентични. Во секоја првостепена пресуда во заглавниот дел се наведува називот на државата *Република Франција*, како и сентенцата *Во име на францускиот народ*. Ова е задолжителен дел на сите првостепени пресуди без разлика која судска инстанца ги издава. По нив следува називот на судот кој ја издава пресудата, на пример, *Tribunal de Grande Instance*, кој е проследен со бројот под кој е заведен предметот, како и датумот на донесување на пресудата. Задолжително е исто така да се наведат имињата на судиите и судскиот персонал кој присуствувал на судењето, а потоа одделно се наведуваат името на тужителот и на тужениот. Останатиот дел од пресудата е поделен во три дела. Првиот дел се насловува како *faits et procédure* или *procédure d'audience* што во превод значи *факти и процедура* или *сослушување*. Овој дел има наративен карактер и во него се опишуваат настаните поради кои е покрената судската постапка. Карактеристична за овој дел е употребата на минатите времиња, па дури (иако поретко) и на *passé simple*.

Следниот дел од пресудата задолжително започнува со секвенцата *sur quoi le tribunal (врз основа на што судот)* во кој се образложуваат причините за донесување на пресудата. Во овој дел доминираат значи причинските реченици воведени речиси без исклучок со сврзникот *attendu que (земајќи предвид дека)*.

Во последниот дел се изнесува пресудата и таа е воведена со секвенцата *par ces motifs (од тие причини)*. Првата реченица од последниот дел и покрај разликите кои се должат на различните судски инстанци од кои пресудата е донесена, секогаш нагласува дека судот пресудува во согласност со законот, дека заседава јавно и контрадикторно, во прв или втор степен. Оваа реченица воведува низа други реченици кои започнуваат со глаголски форми во сегашно време, а со кои се прогласува, наредува, осудува или ослободува. Овие реченици не се меѓусебно поврзани со конектори, туку се дадени како низа, набројување. Секоја од нив започнува во нов ред, а од претходната е одделена со знакот точка-запирка.

Од оваа анализа може да се заклучи дека првостепените пресуди содржат четири дела: воведниот, во кој се изнесуваат податоците за оние кои во име на судот се присутни

и одлучуваат, како и на тужителот и на тужениот. Во вториот дел се изнесуваат фактите, во третиот се образлагаат причините за донесената пресуда, додека во последниот дел се изнесува пресудата. Сите документи од овој тип содржат исто заглавие, а секој дел однапред утврден наслов, што ригидно ја определува текстуалната структура и организација. Разликите во однос на содржината на четирите дела, навестени со самите наслови јасно укажуваат дека станува збор за текст што не се одликува со висок степен на кохерентност. Во рамките на поединечните делови можат да се сретнат конектори од различен карактер, но забележителна е доминацијата на конекторот *attendi que* во третиот дел.

Од ваквата текстуална анализа може да се заклучи дека и покрај стремежот кон неутралност и објективност, пресудите се вид текст кои немаат хомоген карактер. Како и секој друг тип дискурс, тие носат траги на сложена субјективност која може да дојде до израз при прагматичната анализа.

Повеќезначноста која може да се јави на ниво на текст се нарекува и *контекстуална повеќезначност*. Контекстуалната повеќезначност може да се сретне во случаи кога еден елемент од текстот е контрадикторен во однос на друг, и во овој случај станува збор за јазичен контекст, или пак, ако некој нејазичен факт го доведува во прашање толкувањето на севкупниот текст. Во овој случај терминот *контекст* има многу пошироко значење.

Првиот случај на контекстуална повеќезначност најчесто се сретнува кога во одреден правен текст идејата изнесена на почетокот е изменета во продолжение на истиот текст.

Вториот случај на контекстуална повеќезначност, пак, се сретнува во случаи кога еднозначниот текст создава конфузија кога се применува во поширок контекст. Така на пример во еден тестамент може да биде напишано: *“le père lègue tous ses biens à son fils”*, што теоретски не остава место за повеќезначност, но што може да предизвика проблеми доколку се дознае дека тој татко има, на пример, три сина.

Повеќезначноста може да предизвика сериозни проблеми при преведување особено на правни текстови. Кога повеќезначноста се јавува во појдовниот текст на ниво на термин или синтакса, а не е намерна, не е игра на зборови, туку е резултат на невниманието на авторот на појдовниот текст, во тој случај таа треба да се одбегнува при преводот односно треба да се користат еднозначни термини или правилно да се структурираат синтаксичките конструкции. Се разбира дека преведувачот во овој случај

мора да биде сигурен во однос на вистинското значење на терминот или конструкцијата за правилно да го пренесе во целниот текст. За разлика од претходно споменатите, при контекстуалната повеќезначност преведувачот не смее да интервенира бидејќи тоа би значело промена на значењето кое на текстот му го дал неговиот автор. Задачата на преведувачот, а особено на правниот преведувач, не е да толкува, напротив негова должност е да ги сигнализира, преку забелешки, повеќезначноста и проблемите на појдовниот текст. Застапниците на интерпретативната теорија на преведувањето, Селесковиќ и Ледерер, не се осврнуваат премногу детално на улогата на повеќезначноста при преведувањето бидејќи сметаат дека преведувачот наидува на повеќезначност поради тоа што не располага со доволно сознанија. Во сите останати случаи таа е намерна, па мора да се испочитува и да се пренесе и при преведувањето.

Се разбира дека во случаи кога појдовниот текст не е повеќезначен, не се препорачува ниту воведување на повеќезначност во целниот текст.

Текстуалната анализа е од големо значење во процесот на преведување. Пред да пристапи кон преведување одреден текст, преведувачот е должен да го прочита во целина и да ги анализира главните одредници кои го определуваат, како авторот, целната публика, пораката на текстот, стилот, карактерот на самиот текст, употребата на глаголски времиња, конектори итн. Дури потоа тој може да пристапи кон преведување на поединечните сегменти.

Структурата на македонските пресуди

Голем број правни текстови се структурираат според однапред определени шеми, а пресудите како текстови кои се дел од судската практика не се исклучок.²

Судските пресуди воопштено гледано се експликативни, но ако подетално се разгледа нивната структура може да се увиди дека различните делови на пресудата имаат различен карактер. Во таа смисла, воведниот дел во кој се даваат основните податоци за учесниците има опишен карактер. Вториот дел во кој се изнесува пресудата е

---

² Постојат и стручни дела посветени на начинот на составување на различни видови правни текстови. Како пример, можеме да ги наведеме двете дела на авторите Димко Миленков и Кирил Чавдар: *Тужби на граѓанското и деловното право и во работните спорови* (2002) и *Обрасци на поднесоци во судските постапки и други правни акти (со примери и на деловна кореспонденција)*(1995).

регулативен, додека останатиот дел од текстот е аргументативен затоа што се изнесуваат причините односно аргументите со кои се оправдува одлуката. Оттука може да се забележи дека македонските пресуди ги содржат истите текстуални секвенци кои се сретнуваат и кај француските пресуди, но дека нивниот распоред е различен, односно и во француските и во македонските пресуди постои воведен дел, но во македонските текстови на пресудите, прво се изнесува пресудата, а потоа се изложуваат околностите и причините кои довеле до донесување на таквата пресуда. Во француските пресуди пак, прво се изнесуваат причините кои доведуваат до одредена пресуда, а дури потоа се изнесува самата пресуда.

Во секоја македонска пресуда, во заглавието стои напишано *Во името на граѓаните на Република Македонија*. Се разбира дека поради фактот што македонското судство е основано дури по Втората светска војна, може да се претпостави дека моделот на структурирање на текстовите на пресудите е преземен од земји со подолга традиција. Сепак употребата на оваа фраза, уште на самиот вовед, му дава на текстот свечен и официјален карактер. Со својата содржина пак, таа потсетува дека судството е во служба на сите граѓани, што пак имплицира нивна еднаквост, од една страна, и правичност на судството, од друга.

Исто така од глобалната текстуална анализа можеме да увидиме дека севкупниот текст е поделен на три поголеми дела, од кои вториот и третиот носат одделни наслови: *пресуда* и *образложение*. Во таа смисла секој од трите поединечни делови претставува заокружена целина, тие не се поврзани со конектори, па затоа може да се заклучи дека текстот на пресудата не се одликува со многу висок степен на кохерентност.

Од анализата на микротекстуален план сепак можеме да увидиме дека во рамките на секој од поединечните делови се користат конектори кои ја овозможуваат нивната внатрешна кохерентност. Тоа особено се однесува на првиот и на третиот дел од пресудата кои имаат експликативен и наративен карактер. Многу помала е кохерентноста на вториот дел, чија структура е исто така определена однапред, а во која се користат специфични синтаксички конструкции. Освен специфични конструкции поради важноста одредени реченични членови се запишани исклучиво со големи букви. Такви се на пример следните елементи: *СЕ УВАЖУВА*, *СЕ ПОНИШТУВА*, *СЕ ЗАДОЛЖУВА* итн.

Во делот на образложението кој е и најобеман се сретнуваат најголем број конектори. Со нив прво се истакнува аргументативниот карактер на пресудата. Односно прво се изнесуваат фактите, а потоа заклучоците изведени врз основа на тие факти.

Делот во кој се изнесуваат фактите започнува со конекторот *неоспорно е дека*. Во делот пак во кој се изнесуваат заклучоците доминираат причинските реченици воведени со конекторот *од тие причини*. За овие конектори постојат соодветни француски еквиваленти. Имено за конекторот *неоспорно е дека* се користи францускиот еквивалент *il est incontestable que* додека за конекторот *од тие причини* се користи *par ces motifs* кој е дел од пресудите од француската судска практика.

Во пресудите од исклучителна важност е точно да се определи на кого се однесуваат одредени факти или одлуки. Затоа, наместо лексичката замена, во нив многу често се практикува повторување не само на имињата на учесниците туку исто така и на личните податоци. Така, во пресудата неколку пати се повторува не само терминот *тужениот* или *тужителот*, туку исто така и нивните имиња. Преведувачот кој ваквиот текст ќе го преведува на француски јазик, не смее да прави никакви измени на ова поле, и повторувањето треба да го пренесе и во целниот текст.

Пресудите како дел од судската практика мораат да се одликуваат со висок степен на непристрасност. Иако во нив се пресудува во полза на една од страните, личноста на судијата никогаш не доаѓа во прв план, односно се користат безлични форми, или пасивни или форми со личноповратната замена *се*. Поради употребата на ваквите форми текстот делумно навлегува во доменот на веќе споменатиот поим *историја* на Бенвенист, но текстот на пресудата исто така има и дискурсивен карактер поради неговата илокутивна и перлокутивна функција. Имено пресудата има повеќе илокутивни функции, со неа се изнесуваат, искажуваат фактите, но со неа исто така се даваат одредени наредби, кои се однесуваат на начинот на спроведување на пресудата. Се разбира дека пресудите имаат и перлокутивна функција и предизвикуваат различни чувства и размислувања кај нивните читатели, кои се директно засегнати со судската одлука. На тој начин и покрај користењето на безлични глаголски форми, говорникот повторно доаѓа до израз.

Во македонските текстови на пресудите се сретнуваат формите на сите глаголски времиња: сегашните глаголски форми, но и формите на минатите времиња (свршено и несвршено), како и формите на идното време кое поретко се сретнува, а со кое се истакнува какви мерки треба да се преземат во иднина за да се спроведе судската одлука.

Интересна е употребата на минатите определени глаголски форми кои се користат кога станува збор за настани кои се однесуваат на судскиот процес, додека со неопределените форми се прераскажуваат настани кои довеле до покренување на судската постапка. Употребата на неопределените форми му дава извесна неутралност

на исказот, затоа што со нив раскажувачот, потврдува дека не бил присутен во моментот кога се случувале настаните. Имено, со овие форми тој ги прераскажува настаните, онака како што ги чул од некое друго лице, па за нив во текот на самото раскажување не донесува никаков суд. Неопределените глаголски форми се особеност на македонскиот јазик со која не се сретнуваме во францускиот јазик. Нијансата во значењето која ја даваат прекажаните форми, на француски јазик се пренесува со изрази, со кои се укажува дека некој друг ја дал изјавата, како на пример: *d'après lui, selon le plaignant* итн. или пак со директен говор, со кој се посочува оној кој ја дава изјавата, а потоа и непроменетата содржина на изјавата.

На пример, кога станува збор за пресуда донесена од страна на судот се сретнува следнава формула, во која се користи минато определено свршено време (аорист):

Основниот суд како првостепен суд..... ја донесе следнава одлука:

Во овој случај при преведување на француски јазик препорачливо е наместо мината глаголска форма да се користи формата за сегашно време бидејќи во француските пресуди во речениците во кои се искажува донесување на пресудите се користат сегашните форми. Потребата од ваквата промена се наметнува и поради фактот што станува збор за јазична особеност на францускиот текст, кој не доведува до промена во значењето:

La Cour de première instance .....rend le jugement³ suivant:

Кога станува збор за прераскажување на настаните се сретнуваме со примери од овој тип:

Тужителот А.Т. од Тетово бил главен благајник во подружница, пошта Тетово од 1996 па сè до моментот на престанок на работен однос.

Le plaignant A.T. de Tetovo était caissier responsable dans le bureau de la poste à Tetovo à partir de 1996 jusqu'au moment de la cessation de travail.

Пресудите исто така имаат и полифониен карактер. Полифонијата произлегува од повеќе елементи: од употребата на индиректниот говор, но и од структурата на пресудите кои се состојат од теза, антитеза и синтеза. Потоа пресудите се повикуваат и на други документи, особено второстепените што го дополнува полифониичниот карактер на исказот.

---

³ Во преводот го користиме терминот *jugement*, а не *décision*, затоа што вториот термин во Франција се користи за да се означат пресудите на управните судови.

Целната публика на пресудата во голема мера зависи од судската инстанца која ја донесува. Пресудата секогаш непосредно се однесува на лицата кои учествуваат во спорот, но во судската практика неретко како репер се користат и веќе донесените пресуди. Потоа, одлука на суд од повисока инстанца се однесува на сите пресуди од тој тип на судовите од пониска инстанца. Конечно одлуките на Уставниот суд со кои се укинуваат одредени законски одредби, влијаат врз начинот на донесување на пресуди засегнати со тие законски одредби и пресудите исто така на Судот во Стразбур имаат пошироко влијание врз судската практика, односно врз начинот на донесување на пресудите во одреден сегмент од правото. Оттука може да се заклучи дека целната публика во зависност од пресудата може да опфаќа неколку лица, но и да се однесува на сите граѓани.

Од досега изнесеното можат да се изведат заклучоци за стилските карактеристики на македонските текстови на пресудите. Тие се стремат кон свеченост и непристрасност. Непристрасноста се постигнува со пасивни конструкции и употребата на неопределени глаголски форми, додека пак свечениот тон се постигнува преку употребата на фрази карактеристични исклучиво за јазикот на правото. За свеченоста на тонот придонесуваат исто така и долгите реченични конструкции. Бидејќи стилот е оптоварен со долги реченици, извесна збиеност се постигнува преку употребата на формите на глаголската придавка и глаголскиот прилог. На пример, во воведниот дел на пресудата најчесто се сретнува следнава формулација:

Судот решавајќи по тужбата на тужителот А.Т., застапуван од адвокатот Ј.Ј....

Во овој случај се користи формата на глаголскиот прилог *решавајќи* наместо да се употреби подолгата форма: *судот кој решаваше...* Или, глаголската придавка *застапуван*, наместо подолгата форма *кого го застапува*. Ваквите скратувања во функција на извесна збиеност на стилот се сретнуваат и во текстовите на француските пресуди и тие соодветно се преведуваат со форми на герунд или минат партицип:

La Cour statuant sur la plainte du plaignant A.T. représenté par maître J.J....

Кај пресудите на македонски јазик, особено кај оние на првостепените судови, се сретнува една загрижувачка појава. Имено, низ целиот текст на пресудите забележителни се неретко и јазични грешки, на ниво на термини како и на планот на синтаксата. Така, може да се сретнат погрешно употребени термини како *својте*, *присаство*. Освен ваквите грешки се сретнуваат и неправилни конструкции на реченици

кои доведуваат до конфузија односно неможност да се разбере смислата и до опасност од повеќезначност:

Полномошникот на тужениот предложи на судот во неговиот одговор да тужбата и тужбеното барање на тужителот се одбие како неосновано и донесените решенија од страна на тужениот се законити, *да е водена дисциплинска постапка, да синдикатот бил навремено известен....

Или пак:

При спроведената постапка од страна на тужениот не присуствувал синдикален повереникна ОСО-Тетово *бидејќи неговото присуство согласно закон е задолжително.

Во последнава реченица можеме да претпоставиме дека наместо сврзникот *бидејќи* требало да биде употребен сврзникот *иако*. Преведувачот кој е соочен со потребата да преведе вакви документи, препорачливо е да се консултира со лицето кое ја побарало ваквата услуга или пак со стручно лице од соодветната област за да ги отстрани сомнежите во однос на смислата на неправилните конструкции.

Корекциите во преводот во ваков случај се чинат неопходни бидејќи преводот на француски јазик без јазични корекции на македонскиот текст би бил буквален и бесмислен. Сепак, треба да се разграничи ваквата повеќезначност која се должи на јазични грешки од текстуалната повеќезначност која претставува контрадикција на различните делови од текстот или пак на текстот и реалноста. Исто така кога станува збор за пресуди од повисока инстанца забележително е дека поголемо внимание се обрнува на јазикот и неговата правилна употреба, бидејќи како што видовме од примерите, негрижата на планот на јазикот може да доведе до повеќезначност или недореченост што е недопустливо во правото.

Заклучок

Од извршената анализа на текстуален план на француските и македонските првостепени пресуди можеме да дојдеме до неколку заклучоци. Прво, дека и во двата јазика, при составувањето на овој тип документи постои одреден модел според кој се составуваат, кој содржи четири дела, воведен, описен, аргументативен регулативен дел, различно распределени во македонските и во француските пресуди. Поделбата на неколку целини јасно зборува за тоа дека станува збор за текстови со низок степен на кохерентност.

Потоа, овој тип документи, поради нивниот карактер, се одликуваат со свечен тон, кој се остварува со формули, застапени во сите пресуди. Стремежот кон неутралност, исто така силно се чувствува и во француските и во македонските пресуди, но тој се остварува со различни јазични средства. Имено, во францускиот јазик сретнуваме лична заменка за трето лице еднина или безлични глаголски конструкции, додека за македонските текстови забележителна е употребата на прекажаните форми. За жал, во првостепените пресуди во Македонија, може да се забележи одредена негрижа за јазикот и користење на неправилни јазични конструкции, кои би можеле да доведат и до мошне опасна повеќезначност на контекстуален план.

Ако се земат предвид сложеноста и практичното значење кое пресудите го имаат, може само да се претпостават предизвиците, но и огромната одговорност кој се исправа пред преведувачот. Една од целите на овој труд е и да ја олесни ваквата тешка и одговорна задача со одредени насоки во кои преведувачот би требал да се движи.

Библиографија:

1. ADAM, Jean-Michel: *Eléments de linguistique textuelle*, Editions Mardaga, 1990.
2. ADAM, Jean-Michel: *La linguistique textuelle - Introduction à l'analyse textuelle des discours*, Armand Colin, collection "Cursus", Paris, 2005.
3. АРСОВА-НИКОЛИЌ, Лидија: *Преведување: теорија и практика*, Универзитет "Св.Кирил и Методиј", Скопје, 1999.
4. AUSTIN, John Langshaw: *How to do Things with Words*, Cambridge (Mass.) 1962.
5. CORNU, Gérard: *Linguistique juridique*, coll. «Domat droit privé», Paris, Éd.Montchrestien, 1990.
6. GEMAR, Jean-Claude: "La traduction juridique: art ou technique d'interprétation" in *Meta*, vol. 33, no 2, juin 1998.
7. МИЛЕНКОВ, Димко & ЧАВДАР, Кирил: *Тужби на граѓанското и деловното право и во работните спорови*, Академик, 2002.
8. МИЛЕНКОВ, Димко & ЧАВДАР, Кирил: *Обрасци на поднесоците во судските постапки и други правни акти (со примери на деловна кореспонденција)*, Академик, 1995.
9. PICOTTE, Jacques: *Juridictionnaire*, Université de Moncton, 2008.

10. PREITE, Chiara: *Langage du droit et linguistique. Etude de l'organisation textuelle, énonciative et argumentative des arrêts de la Cour (et du tribunal) de Justice des Communautés européennes*, Cahiers de lecture n.1, 1, 2007.